

Obraćanje visokog predstavnika Valentina Inzka Vijeću sigurnosti UN-a

Gospodine predsjedniče, vaše ekscelencije, dame i gospodo,

Zahvaljujem se što ste mi danas pružili priliku da prezentiram svoj četvrti izvještaj kao visoki predstavnik, i 38. izvještaj po redu. Nadam se da će vam moj izvještaj pomoći da bolje shvatite sveukupnu situaciju u Bosni i Hercegovini, kako stoje stvari sada i koji su to izazovi sa kojima se suočavamo u periodu koji je pred nama.

Sada je tačno petnaest godina od potpisivanja Daytonskog mirovnog sporazuma, koji je okončao neprijateljstva u Bosni i Hercegovini. Od tada, u zemlji je ostvaren značajan napredak, a članstvo Bosne i Hercegovine – i njen uspješan rad – u Vijeću sigurnosti UN-a predstavlja samo jedan dokaz mnogih poboljšanja koja smo vidjeli u proteklih 15 godina. U ovom pogledu, zadovoljstvo je što je ovdje sa nama predsjednik Radmanović koji u ovom forumu predstavlja Bosnu i Hercegovinu. Dozvolite mi također da iskoristim ovu priliku da izrazim čestitke gospodinu Radmanoviću na njegovom reizboru u Predsjedništvo BiH.

Dozvolite mi isto tako da čestitam svakom građaninu u Bosni i Hercegovini, na odluci koju je donijela EU početkom ove sedmice, da svim građanima Bosne i Hercegovine dozvoli putovanja u sve zemlje Schengenskoga sporazuma Evropske unije

bez viza. Ovo je vrlo značajna odluka koja pokazuje da lideri u Bosni i Hercegovini mogu provesti teške reforme ukoliko iznađu potrebnu političku volju.

Štaviše, bilo je i drugih pozitivnih dešavanja u regiji. Tokom ljeta, predsjednici Hrvatske i Srbije su obavili su istorijske posjete Bosni i Hercegovini, naglašavajući tokom istih potrebu za pomirenjem i regionalnom saradnjom. Upravo prošle sedmice, srbijanski predsjednik Tadić se izvinuo zbog uloge njegove zemlje u masakru u Ovčari u blizini Vukovara, koji se desio 1991.godine. Na sličan način, novi bošnjački član Predsjedništva BiH, Bakir Izetbegović, ponudio je vlastito izvinjenje za zločine počinjenje nad nevinim civilima od strane Armije BiH tokom rata.

Sve su to pozitivni činovi i geste, koji su imali pozitivan efekat u regiji i u Bosni i Hercegovini.

Međutim, unatoč poboljšanoj atmosferi u regiji, politička situacija unutar Bosne i Hercegovine i dalje je teška. Danas, 15 godina nakon potpisivanja Daytonskog sporazuma, još uvijek nema dovoljno dijaloga i kompromisa. Nažalost, nacionalistički programi unutar zemlje i dalje prevladavaju nad saradnjom i kompromisima.

Izvještaj Evropske komisije o ostvarenom napretku koji je objavljen ove sedmice potvrdio je da Bosna i Hercegovina ne ostvaruje svoj potencijal i da je zemlja u protekloj godini ostvarila samo «ograničen napredak» u ispunjavanju uslova za evropske integracije. U suštini, tokom protekle godine nije ostvaren nikakav napredak u realizaciji ključnih reformi potrebnih za euroatlantske integracije. Umjesto toga, došlo je do osjetnog porasta negativne retorike koja vodi u podjele, kao i značajnog poništavanja ranije dogovorenih reformi.

Nažalost, dešavanja tokom protekle godine simptomatična su za situaciju u Bosni i Hercegovini tokom protekle četiri godine. Iako je ostvaren značajan napredak u prvih 11 godina nakon rata, posljednje četiri godine, obilježene stagnacijom, u najvećoj su mjeri uzaludno potrošene. Osnovni temelji države i njenih institucija, uključujući ustavno uređenje, redovno su osporavani. Dozvolite da navedem nekoliko konkretnih primjera:

Prvo, došlo je do suštinske promjene u retorici i verbalnim napadima protiv države. Vodeći političari iz Republike Srpske su se kontinuirano pozivali na buduću nezavisnost svoga entiteta, tvrdeći istovremeno da je Bosna i Hercegovina "nemoguća zemlja" te da stoga nije održiva. Isti ovi lideri također su negirali presude dva međunarodna suda Ujedinjenih nacija, Međunarodnog suda pravde i Međunarodnog krivičnog tribunala u Hagu, prema kojima se u Srebrenici desio genocid, na taj način dodatno pojačavajući tenzije. Želim istaknuti da su, bez obzira na tu retoriku, stranke u Federaciji gotovo potpuno prestale osporavati postojanje Republike Srpske. Međutim, vodeća stranka bosanskih Hrvata poziva na formiranje odvojenog hrvatskog entiteta. To nije realno, ali to bespotrebno povećava tenzije u zemlji.

Drugo, institucije na državnom nivou nisu radile punim potencijalom tokom protekle četiri godine, najvećim dijelom zbog političkih opstrukcija i prepirki. U poređenju sa prethodnim državnim parlamentom u periodu od 2002. do 2006. godine, aktuelni parlament kojem ističe mandat usvojio je *jednu trećinu manje* zakona. U isto vrijeme broj odbačenih zakona značajno je porastao, dok je entitetsko glasanje češće korišteno, uglavnom od strane Republike Srpske.

Treće, došlo je i do značajnog porasta jednostranih mjera, tako da su entiteti usvajali i provodili zakone ne obazirući se mnogo na državu odnosno na drugi entitet. To se naročito odnosi na Republiku Srpsku, koja je donijela niz zakona kojima se osporavaju prioriteti Evropskog partnerstva ili za cilj imaju poništenje reformi na državnom nivou. Sličnih aktivnosti

bilo je i u Federaciji BiH, ali u manjoj mjeri.

Ovi problemi rezultirali su političkim zastojem i evidentnom stagnacijom tokom protekle četiri godine. Kao rezultat toga, kako se navodi i u Izvještaju Evropske komisije o postignutom napretku, napredak u oblasti reformi vezanih za EU ograničenih je razmjera. Evo samo dva primjera:

U protekloj godini organi vlasti nisu ispoštovali odluku Evropskog suda za ljudska prava iz decembra 2009. godine vezano za diskriminaciju građana u Bosni i Hercegovini, kojima je onemogućeno punopravno učešće u javnim poslovima i imenovanje u određene institucije na državnom nivou.

Također, nije usvojen zakon o popisu stanovništva na državnom nivou, jer se političke stranke nisu mogle dogovoriti o provođenju popisa u budućnosti. Sada se ovim pitanjem mora pozabaviti novi parlament, ali malo je vjerovatno da će Bosna i Hercegovina moći provesti popis na državnom nivou 2011. godine, zajedno sa ostalim zemljama u regiji.

Jednako tako, postignut je neznatan napredak u provedbi ciljeva i uslova za zatvaranje Ureda visokog predstavnika, koje je utvrdilo Vijeće za provedbu mira.

U vezi sa državnom imovinom ustvari je došlo do vraćanja na staro stanje pošto je Narodna skupština Republike Srpske usvojila vlastiti Zakon o državnoj imovini u skladu sa kojim će se, ako stupi na snagu, sva državna imovina u tom entitetu uknjižiti na Republiku Srpsku. Ukoliko ovaj zakon zvanično stupi na snagu biće onemogućeno donošenje sveobuhvatnog rješenja za pitanje državne imovine i shodno tome zatvaranje Ureda visokog predstavnika biće značajno teže ostvariti.

Pored toga, slično pitanju državne imovine, od mog posljednjeg

izvještaja nema napretka ni u vezi sa vojnom imovinom. Kao rezultat toga, zaustavljen je napredak Bosne i Hercegovine prema NATO-u pošto BiH nije bila u mogućnosti da ispuní uslove potrebne za provedbu Akcionog plana NATO-a za članstvo.

Također, vlasti u Republici Srpskoj i dalje ne ispunjavaju preostale zahtjeve za ukidanje supervizije u Distriktu Brčko.

Nepostojanje napretka znači da Vijeće za provedbu mira nije u mogućnosti da donese odluku o zatvaranju Ureda visokog predstavnika, kako je to predviđeno 2006. godine. Vijeće za provedbu mira će se sastati krajem ovog mjeseca da razmotri situaciju ali, u suštini, odluka o zatvaranju mog Ureda ovisi o spremnosti bh. političkih lidera da ispune postavljene ciljeve i uslove.

Uprkos sve težoj situaciji na terenu i uprkos nedostatku napretka u ispunjavanju uslova za zatvaranje mog Ureda, ja sam u julu 2010. godine smanjio osoblje svoga Ureda za preko 20 posto. Također sam nadležnim domaćim vlastima predao nadležnost za provjeru nekih imenovanih entitetskih i kantonalnih zvaničnika.

U toj su atmosferi, kakvu sam gore opisao, prošlog mjeseca održani opći izbori. Međunarodni mediji su prikazali ove izbore kao prekretnicu za budućnost zemlje, koja će odlučiti o tome da li će ona krenuti naprijed ka euroatlanskim integracijama ili natrag ka dezintegraciji, s obzirom na sve učestalije pozive na odcjepljenje upućivane iz Republike Srpske.

Bosanskohercegovački organi nadležni za provođenje izbora ove su izbore proveli efikasno. Međunarodne izborne posmatračke misije zaključile su da su izbori najvećim dijelom održani u skladu s međunarodnim standardima. Iako se izborni proces općenito odvijao bez problema, zabilježeno je nekoliko nepravilnosti kao što je lažiranje glasova u nekim općinama.

To je u jednoj općini dovelo do ponovljenog glasanja za kantonalni nivo, no izvještaji ukazuju da ove izborne nezakonitosti nisu uticale na krajnji izborni rezultat.

Odziv birača tokom ovih općih izbora bio je oko 57%, što je najveći zabilježeni odziv na izborima nakon 2002. godine. Istovremeno je, u poređenju s odzivom na izborima iz 2006. godine, ovogodišnji odziv birača bio veći za 18%. To je dobra vijest, koja pokazuje da je građanima sve više stalo do budućnosti njihove zemlje.

Istovremeno, izbori su održani na osnovu postojećeg Izbornog zakona, koji nije u skladu s Evropskom konvencijom o ljudskim pravima. Ta činjenica ne utiče na legitimitet izbora, ali ovaj problem treba hitno rješavati.

Razmatrajući situaciju izvan okvira općih izbora, jasno je da Bosna i Hercegovina ne može sebi dozvoliti da izgubi još četiri godine u sličnoj stagnaciji i unutrašnjim nesuglasticama. Sada postoji stvarna potreba da politički lideri podstaknu stvaranje pozitivnog trenda za promjene i provođenje reformi.

Dozvolite da naglasim da će Bosni i Hercegovini, kako bi ona postala potpuno održiva i napredovala ka euroatlanskim integracijama, biti potrebni politički lideri koji su spremni da promijene način na koji vode politiku. Politiku „nultog zbira“ mora zamijeniti politika zasnovana na kompromisu i spremnosti da se susretne na pola puta. Ovakav stav je zaista izuzetno značajan. On je od suštinske važnosti za jednu stabilnu zemlju okrenutu budućnosti.

S tim u vezi, odgovornost za ono što će se dešavati u naredne četiri godine sasvim jasno leži u rukama organa koji će preuzeti vlast. Oni moraju napraviti izbor, a kada to učine moraju preuzeti odgovornost za ono što će uslijediti.

Izbor s kojim se suočava Bosna i Hercegovina nije da li će ona preživjeti kao država ili će biti podijeljena. Ona će definitivno i dalje postojati. Podjela zemlje ili otcjepljenje nisu rješenje. Da je mirna podjela Bosna i Hercegovine bila moguća, desila bi se 1992. godine. To nije bilo moguće tada kao što nije moguće ni danas. Također, podjela zemlje bila bi trijumf politike iz prošlosti kakvu je vodio Milošević.

Izbor s kojim se suočava Bosna i Hercegovina, njeni političari i građani je da li će odabrati reintegraciju i reforme i na taj način se priključiti Evropskoj uniji i NATO-u, ili će odabrati stagnaciju i izolaciju.

Imajući u vidu situaciju koju sam opisao, još uvijek postoji potreba da međunarodna zajednica ostane u potpunosti fokusirana na Bosnu i Hercegovinu. Moramo i dalje biti sa organima Bosne i Hercegovine na njihovom evropskom putu. Međunarodna zajednica mora jasno staviti do znanja novim vladama šta očekuje od njih u periodu koji je pred nama.

Kao prvi korak ka vraćanju izgubljene dinamike, moramo apelovati na političare da formiraju vlade, i to na svim nivoima, koje će biti usredsređene na ciljeve euroatlantske integracije. Međutim, za formiranje vlada, posebno vlade na državnom nivou, možda će biti potrebno duže vrijeme; posebno imajući u vidu da su političari iz Republike Srpske jasno dali do znanja da je njihova želja da se povuku iz ranije dogovorenih reformi i da određeni broj nadležnosti prenesu sa državnog na entitetski nivo.

Nadalje, moramo vrlo glasno insistirati na tome da teritorijalni integritet i ustavni okvir Bosne i Hercegovine moraju biti sačuvani. Moramo jasno reći da samo Bosna i Hercegovina, kao jedna zemlja, ima budućnost u EU i NATO-u, i da retorika o Bosni i Hercegovini kao «nemogućoj državi» mora prestati.

Osim ovih osnovnih pitanja, potrebno je da Bosna i Hercegovina napreduje ka EU i NATO-u. To bi trebalo biti u interesu i Bosne i Hercegovine i međunarodne zajednice.

U vezi s tim, trebamo dati snažan podsticaj da Bosna i Hercegovina:

- Riješi osnovne probleme navedene u Izvještaja o napretku koji sačinjava Evropska komisija, kao što su presuda Evropskog suda za ljudska prava, zakon o popisu stanovništva, i drugi ključni prioriteti iz Evropskog partnerstva;
- ispuni pet ciljeva i dva uslova koji su postavljeni za zatvaranje Ureda visokog predstavnika, te deblokira napredak prema članstvu u NATO-u;
- otpočne postepen proces ustavnih promjena kako bi bila u potpunosti održiva, i u stanju da efikasno rješava izazove euroatlantske integracije.

Za 10 dana ćemo obilježiti 15. godišnjicu Daytonskog mirovnog sporazuma. U kontekstu toga, trebamo osigurati da posao u Bosni i Hercegovini ne ostane neobavljen.

Kao što sam zagovarao i ranije, prisustvo EUFOR-a sa izvršnim mandatom i dalje je važno. Iako razumijem teškoće sa kojima se suočavaju izvjesne države u održavanju trupa u Bosni i Hercegovini, moram podvući važnost činjenice da je potrebno ostaviti dovoljan broj snaga na terenu u cilju osiguranja adekvatnog nivoa sigurnosti i preventive. U tom pogledu, toplo preporučujem da Vijeće sigurnosti UN-a naredne sedmice obnovi Rezoluciju o EUFOR-u.

Pridavanje stalne pažnje Bosni i Hercegovini je način za postizanje cilja koji svi želimo ostvariti – Bosna i Hercegovina koja se može kretati u pravcu euroatlantskih integracija sopstvenim snagama, a to znači uz puno preuzimanje

odgovornosti koje idu s tim.

Ja sam istinski uvjeren da ta mogućnost može postati stvarnost. Ja ću, kao visoki predstavnik, ali i u svojstvu specijalnog predstavnika EU, i dalje sve svoje napore usmjeriti da pomognem i podržim Bosnu i Hercegovinu u njenim nastojanjima u tom pravcu. Računam i na vašu dalju podršku u tom smislu.

Hvala.